

PRIKAZI, KRITIKA I BIBLIOGRAFIJA

ЛЕСА ПИНЕГИ (Šume Pinege). — **Д. Н. Сабуров**. — Akad. nauka SSSR, Botanički institut im. V. L. Komarova, izd. »Nauka«, Lenjingrad 1972, str. 174, il. 24, tabl. 17, bibl. 323 nasl., cena 2 r. i 10 kop.

U ovoj interesantnoj i značajnoj geobotaničkoj studiji proučena je šumska vegetacija srednjeg toka reke Pinege (Arhangel'ska oblast). Na ovom primeru rasmatrani su i neki opšti principi i metodi botaničke geografije — shvatanje o biljnom pokrivaču kao komponenti fizičko-geografskih landšafta—, i metodi klasifikacije šumske vegetacije, a takođe i pitanje primene botaničko-geografskih i geobotaničkih metoda, izloženih u knjizi, pri indikaciji geološke građe, zemljišta i klime, kao i njihova primena u gajenju šuma i organizaciji šumskog gazdovanja u eksploatacionim šumama severa.

U kratkom **Uvodu** izložena je osnovna problematika koja se obrađuje u knjizi, kao i neki drugi relevantni podaci. Prvo poglavlje posvećeno je **principima i metodima ispitivanja u botaničkoj geografiji**. U okviru **principa** govori se o **strukturi landšafta**, odnosu odgovarajućih strukturnih elemenata, o **ekološko-dinamičkim nizovima biljnih zajednica u granicama landšafta**, kao i o **rasporedu vegetacijskog pokrivača landšafta i facijalnim nizovima**. U okviru ovih prrtija autor je posebnu pažnju posvetio landšaftu, kao geoekosistemu čiji je jedan od bitnih strukturnih i funkcionalnih elemenata biljna zajednica (odnosno ekosistem ili biogeocenoza). **Metode botaničko-geografskih ispitivanja** grupe su tri perioda, prema tome u kojoj vremenskoj fazi ispitivanja se primenjuju: **predpoljski period, poljski period i kabinet'ski period**.

U drugom poglavlju izloženi su **prirodni uslovi i prirodno rejoniranje srednjeg Pinežja**. Tu se govori, sasvim uopšteno, o klimi, **geološkoj građi, reljefu, zemljištu, vegetaciji i flori**. Na kraju dati su **Rezultati analize literaturnih, fondov'skih i kartografskih materijala za ispitivani rejon u predpoljskom periodu**.

Treće poglavlje, koje je jedno od najosnovnijih u radu, nosi naslov **Landšafti srednje Pinege i raspored vegetacije u njihovim granicama**. Čitavo područje deli na pet landšafta. Svaki od njih bliže se karakteriše geološkom istorijom i građom, strukturom i vegetacijskim pokrivačem. Za svaki od tih pet landšafta daje se vrlo pregledan blok-dijagram, kao i karakteristični profili rasporeda vegetacije i geološke podloge; takođe i vrlo instruktivni dijagrami — tabele landšaftne strukture.

U četvrtom poglavlju, koje je ustvari i najvažniji i najobimniji deo ove knjige, izložena je **Klasifikacija osnovnih (izvornih) šum'skih zajednica srednjeg toka reke Pinege**. Govoreći o **principima geobotaničke klasifikacije** autor ističe da je učinio pokušaj sjedinjavanja principa sovjetske geobotanike i metoda Braun-Blankea. Pri tome, glavni

kriterijum izdvajanja klasifikacijskih jedinica bili su pokazatelji vegetacije; pored florističkog sastava i strukture šumskih zajednica velika pažnja bila je obraćena i karakteristikama drvenastog sprata. Ustvari, autor je primenio dvomerni princip za stvaranje šeme taksonomskih jedinica: I. jedinica taksonomskog sistema izdvaja se prema sličnosti dominantata drvenastog sprata; II. jedinica taksonomskog sistema sjeđinjuje asocijacije po zajedničkim crtama donjih spratova. Izvršena je i **florističko-geografska i florističko-genetička analiza** taksonomskih jedinica proučavanih šumskih zajednica, a zatim su izdvojene **bioekogrupe vrsta osnovnih i izvedenih šumskih zajednica**. Pod bioekogrupama autor podrazumeva grupu biljnih vrsta određenih spratova i sinuzija biljnih zajednica, karakteristične jedinice geobotaničke klasifikacije, koje igraju sličnu ulogu u nizu transformacija i imaju zajedničke crte ekologije, životnih formi i karakteristika svojih areala. Autor je izdvojio čitav niz bioekogrupa ispitivanih zajednica (preko 30), u kojima su određene vrste karakteristične i dominantne. Navedimo nekoliko primera: bioekogrupa **Pulsatilla pattens** sastoji se od oligo-mezotrofnih zeljastih biljaka, u koju pored vrste **Pulsatilla patens** ulaze i **Dianthus deltoides**, **Koeleria grandis**, **Pteridium aquilinum**; bioekogrupa **Vaccinium vitis-idaea** — **Vaccinium myrtillus**, u kojoj su dominantni erikoidni žbunići i polužbunići; bioekogrupa **Geranium silvaticum** — **Orobus vernus**, sa mezotrofnim rizomnim biljkama visokim 10 do 40 cm — pored navedenih tu pripadaju i **Vicia silvatica**, **Crepis paludosa**; itd. Pošto je izvršena analiza svih navedenih bioekogrupa, autor govori i o **aktivnosti bioekogrupa u landsaftima Pinežja**. Zatim prelazi na analizu **izvornih šumskih asocijacija srednjeg toka reke Pinege**, pri čemu izdvaja, opisuje i analizuje preko 30 biljnih zajednica (npr. **Pinetum cladinusum**, **Laricetum atragenoso-vaccinosum**, **Piceetum myrtillosum**, **Laricetum myrtillosum**, **Piceetum equisetoso-caricosum**, i.d.). Međutim, šumsku vegetaciju Pinege autor klasifikuje i na osnovu dominantata u spratu drveća, izdvajajući dve klase formacija: **tamnočetinarske šume (Atriaciculisilvae, sa grupom formacije Obovati-Piceeta)** i **svetločetinarske šume (Lucidiaciculisilvae, sa grupama formacija Silvatici-Pineta i Sibirici-Lariceta)**.

U petom poglavlju govori se o **primeni landsaftnih i geobotaničkih metoda pri indikacionim ispitivanjima**. Na osnovu vegetacije moguće je vršiti indikaciju geološke podloge, zemljišta, vlažnosti i mineralnog sastava tla; zatim, indikacija klime po osobinama vegetacijskog pokrivača, i to kako indikacija mikroklimе tako i makroklimе.

Najzad, u šestom, poslednjem poglavlju izložena je **primena landsaftnih i geobotaničkih metoda u podizanju i eksploataciji šuma**, što predstavlja svakako vrlo značajnu praktičnu primenu fundamentalnih fitocenoloških i ekoloških proučavanja u šumarstvu.

Na kraju knjige dat je bogat spisak odnosne literature, najvećim delom na ruskom jeziku.

Nemas umnje, recimo kao zaključak, da knjiga **Šume Pinege** autora D. N. Saburova predstavlja značajnu monografiju jednog interesantnog šumskog masiva, izrađenu kompleksno i na principima savremenih shvatanja u geobotanici i ekologiji.

Prof. Dr M. M. Janković